

Vzdelávacia oblasť	Človek a hodnoty
Názov predmetu	Etická výchova
Ročník	štvrtý
Škola	ZŠ Dunajská Lužná
Názov ŠkVP	
Kód a názov ŠVP	ISCED 1
Stupeň vzdelania	základné
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	denná

PREDMET : ETICKÁ VÝCHOVA

Časová dotácia:

4.ročník: 1 hodina týždenne / 33 hodín ročne

CHARAKTERISTIKA PREDMETU:

Poslaním povinnej voliteľného predmetu etická výchova je vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Pri plnení tohto cieľa sa neuspokojuje iba s poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu (zvnútornenie) mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade. Pripravuje mladých ľudí pre život v tom zmysle, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi. Etická výchova sa v prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Pre etickú výchovu je primárny rozvoj etických postojov a prosociálneho správania. Jej súčasťou je aj rozvoj sociálnych zručností /otvorená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných.../ ako aj podpora mentálnej hygieny, podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia.

CIELE PREDMETU:

Cieľom etickej výchovy je vychovať osobnosť, ktorá:

- má svoju vlastnú identitu, je sama sebou a pritom táto identita zahŕňa v sebe aj prosociálnosť,
- má pozitívny vzťah k životu a ľuďom spojený so zdravou kritickosťou,
- jej správanie je určované osobným presvedčením a interiorizovanými etickými normami, vyplývajúcimi z univerzálnej solidarity a spravodlivosti, a preto je do istej miery nezávislá od tlaku spoločnosti,
- má zrelý morálny úsudok opierajúci sa o zovšeobecnené zásady, preto je schopná správne reagovať aj v neočakávaných a zložitých situáciách,

- charakterizuje ju spojenie správneho myslenia a správneho konania,
- koná v súlade so svojimi zásadami, ale aj s citovou zaangažovanosťou - súlad medzi emóciami a chcením – nekoná len z povinnosti a bez nadšenia s pocitom sebaľútsosti,
- prijíma iných v ich rozdielnosti, akceptuje ich názory a je ochotná na prijateľný kompromis, ktorý ale nie je v rozpore so všeľudskými hodnotami,
- je ochotná a schopná spolupracovať a iniciovať spoluprácu.

Dosahovanie týchto cieľov ráta s aktivizáciou a rozvojom nonkognitívnych funkcií osobnosti, ktoré uvádza profesor M. Zelina v systéme KEMSAK:

- K** - kognitivizácia, ktorej cieľom je naučiť človeka poznávať, myslieť, riešiť problémy.
- E** - emocionalizácia, cieľom je naučiť človeka cítiť a rozvíjať jeho kompetencie pre cítenie, prežívanie, rozvíjať jeho city.
- M** - motivácia, cieľom je rozvinúť záujmy, potreby, túžby, chcenia osobnosti, jej aktivity.
- S** - socializácia, jej cieľom je naučiť človeka žiť s druhými ľuďmi, naučiť ich komunikovať, tvoriť progresívne medziľudské vzťahy.
- A** - axiologizácia, ktorej cieľom je rozvíjať progresívnu hodnotovú orientáciu osobnosti, učiť hodnotiť.
- K** - kreativizácia, cieľom tejto funkcie je rozvíjať v osobnosti tvorivý štýl života.

KLÚČOVÉ KOMPETENCIE A ZRUČNOSTI

Kompetencia k celoživotnému učeniu sa

Pre utváranie a rozvoj tejto kľúčovej kompetencie sú žiaci učiteľom vedení k :

- podporovaniu sústredenosti, vytrvalosti detí pri spracovávaní a zodpovednosti za dokončenie úloh,
- zvyšovanie miery vzájomného akceptovania sa, počúvania sa, kooperácie, dodržiavania vzájomne dohodnutých pravidiel a rešpektovania sociálnych, kultúrnych i zdravotných osobitostí spolužiakov,
- osvojovaniu základov schopnosti sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov.

Kompetencia k riešeniu problémov

Pre utváranie a rozvoj tejto kľúčovej kompetencie sú žiaci učiteľom vedení k:

- vníma a sleduje problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, adekvátne svojej úrovni navrhuje riešenia podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti,
- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch,
- pokúša sa problémy a konflikty vo vzťahoch riešiť primeraným (chápaným a spolupracujúcim) spôsobom.

Kompetencie komunikatívne

Pre utváranie a rozvoj tejto kľúčovej kompetencie sú žiaci učiteľom vedení k:

- aktívnemu počúvaniu a rešpektovaniu názorov druhých,
- prezentovaniu vlastného názoru, ktorý je zrozumiteľný a akceptovateľný pre ostatných,
- kritickému hodnoteniu informácie,
- správne interpretovaniu získaných faktov, vyvodzovaniu záverov a dôsledkov,
- schopnosti spracovať informácie, vytvoriť si vlastný názor, argumentovať, vedieť prijať názor iných, vedieť sa vcítiť do situácie iných.

Kompetencie sociálne a personálne

Pre utváranie a rozvoj tejto kľúčovej kompetencie sú žiaci učiteľom vedení k:

- zameraniu sa na sebaopoznanie, sebazdokonaľovanie, sebakontrolu a sebareflexiu,
- efektívnemu spolupracovaniu a tvorivému prístupu v tímovej práci,
- schopnosti podieľať sa spoluzodpovedne na dosiahnutých cieľoch tímovej práce,
- schopnosti nepodliehať emóciám, nepoužívať morálne sudy a odsudzujúce hodnotenia,
- schopnosti robiť etické analýzy s ohľadom na ľudské práva,
- schopnosti byť empatický – vcítiť sa do prežívania iných a akceptovať ich potreby.

Kompetencie občianske

Pre utváranie a rozvoj tejto kľúčovej kompetencie sú žiaci učiteľom vedení k:

- uvedomeniu si svojich práv, povinností, ľudských práv, záujmov, hodnôt, potrieb a postojov v spojení so záujmami širšej skupiny,
- zaujímať sa aktívne o veci verejné a zodpovedne konať,
- zapájaniu sa do občianskeho života vo svojom okolí,
- aktívnemu reagovaniu na prejavy intolerancie, diskriminácie a xenofóbie,
- schopnosti chrániť životné prostredie a kultúrne dedičstvo.

Kompetencie pracovné

Pre utváranie a rozvoj tejto kľúčovej kompetencie sú žiaci učiteľom vedení k:

- schopnosti posúdiť vlastné reálne fyzické a duševné možnosti,
- stanoviť si ciele a priority s ohľadom na svoje schopnosti, záujmovú orientáciu a životné podmienky,
- schopnosti zvažovať svoje predpoklady na svoju budúcu profesijnú orientáciu.

POJMY

- pozdrav, prosba, poďakovanie
- pravidlá spolužitia
- ľudské vlastnosti (dobrý, zlý, veselý, smutný, nahnevaný, radostný, vďačný, nevšímavý...),
- rodinné vzťahy (mama, otec, brat, sestra, súrodenec, starí rodičia, teta, strýko, ujo, bratranec, sesternica)

OBSAH

Obsah etickej výchovy je orientovaný na atribúty, ktoré treba v dieťati rozvíjať, aby sme dosiahli výchovné ciele. Tieto atribúty sú zakomponované v desiatich základných témach a šiestich aplikačných témach:

1. otvorená komunikácia
2. dôstojnosť ľudskej osoby, sebaúcta, pozitívne hodnotenie seba
3. pozitívne hodnotenie iných
4. tvorivosť a iniciatíva
5. vyjadrovanie citov
6. empatia
7. asertivita
8. reálne a zobrazené vzory
9. prosociálne správanie – pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo
10. komplexná prosociálnosť
11. etika – hľadanie koreňov prosociálneho správania
12. etika a ekonomické hodnoty
13. etika a náboženstvá – tolerancia a úcta
14. rodina, v ktorej žijem
15. výchova k manželstvu a rodičovstvu
16. ochrana prírody a životného prostredia.

4.ročník

Súhrn cieľov a obsahu vzdelávania etickej výchovy v 4. ročníku ZŠ vychádzajúc zo štátneho vzdelávacieho programu

Tematický celok	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Prierezová téma
Sociálne postoje a zručnosti v medziľudských vzťahoch	<ul style="list-style-type: none">• tolerancia vo vzťahoch (Čo nechceš, aby ľudia robili tebe, nerob ty iným.),• rešpekt a úcta voči všetkým ľuďom (rovnoprávnosť pohlaví, rás...),• dôležitosť komunikačných interpersonálnych zručností v medziľudských vzťahoch,• kultivované správanie k osobám iného pohlavia (vnímanie rozdielov nielen v stavbe tela a jeho fungovaní, ale aj v myslení, prežívaní, správaní, záujmoch a následné empatické správanie voči osobám iného pohlavia).	<ul style="list-style-type: none">- chápe význam zlatého pravidla mravnosti v medziľudských vzťahoch ,- uvedomuje si význam rovnoprávnosti ľudí bez ohľadu na rasu, pohlavia,- vie pochopiť správanie iného pohlavia,- badať rozvíjanie autonómneho cítenia a myslenia ,- v komunikácii so spolužiakmi prejavuje prvky tolerancie,- kultivovane prijíma a rešpektuje opačné pohlavie,- v správaní badať prijímanie zodpovednosť za svoje rozhodnutia,	Osobnostný a sociálny rozvoj - vytvárať prosociálne spoločenstvo žiakov

<p>2. Reálne a zobrazené vzory</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sloboda a zodpovednosť (každé rozhodnutie nesie so sebou dôsledok), • pozitívne a negatívne vplyvy TV, filmu, počítačových hier...(reklama, akčné filmy, čas strávený pred TV), • prezentácia prosociálnych vzorov v bezprostrednom okolí dieťaťa (rodičia, priatelia rodičov, učitelia, spolužiaci, kamaráti), • čitateľský návyk ako možný zdroj objavovania prosociálnych vzorov (vyhlásenie súťaže o najlepšieho čitateľa – čo a koľko čítaš?). 	<ul style="list-style-type: none"> - na vlastnej skúsenosti reflektuje pozitívne i negatívne vplyvy jednotlivých médií - vie rozoznať prosociálne vzory vo svojom okolí. - je schopný postrehnúť nevhodnosť vplyvu TV a badať snahu o reguláciu jej sledovania , - vie si voliť medzi prosociálnym vzorom a negatívnym vzorom - badať na jeho správaní prosociálne prvky 	<p>Osobnostný a sociálny rozvoj PPZ, MEV</p>
<p>Rozvoj tvorivosti a iniciatívy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podporovanie záujmov, ktoré rozvíjajú osobnostné kvality (šport, umelecké aktivity, sociálna činnosť, činnosť na ochranu prírody...), • osobnostné kvality využívané pre dobro jednotlivca i pre celé spoločenstvo, • tvorivosť, iniciatívnosť a vytrvalosť pri riešení každodenných problémov. 	<ul style="list-style-type: none"> - uvedomuje si rozdiel medzi pozitívnou iniciatívou a tou, ktorá ohrozuje jeho zdravie a osobnú bezpečnosť - prejavuje aktívnejšiu účasť na riešení problémov v triede 	<p>Osobnostný a sociálny rozvoj</p> <p>Multikultúrna výchova OŽZ, MEV</p>
<p>Napĺňanie obsahu Dohovoru o právach dieťaťa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • súvislosti práv detí, dôvody, prečo vznikli a ich akceptácia v demokratických krajinách, podiel UNESCO na ochrane dieťaťa (Čo znamená mám právo? Čo znamená mám zodpovednosť?), • opačný protokol k právam dieťaťa (medzinárodné spoločenstvo pritvrdilo), • práva dieťaťa v slovenskom právnom poriadku (Ako je to u nás? Ako sa to týka mňa?), • solidarita a prijatie odlišností (uvedomenie si svojich práv a ich akceptácia v našom prostredí vedie k solidarite s deťmi, ktoré sú vykorisťované, zaťahované do vojnových 	<ul style="list-style-type: none"> - má ochraňujúci a obdivujúci vzťah k prírode a chce chrániť životné prostredie - je iniciatívny vo vzťahu k ochrane prírody a životného prostredia 	<p>Osobnostný a sociálny rozvoj</p> <ul style="list-style-type: none"> - naučiť sa hodnotiť, zaujímať stanoviská, rozlišovať dobro od zla <p>Multikultúrna výchova OŽZ, ENV</p>

	konfliktov, zneužívané na ťažkú prácu, alebo sexuálne...).		
Náš región – vlasť – súvislosť s vlastivedou	<ul style="list-style-type: none"> rozvíjanie povedomia a príslušnosti k svojmu regiónu – k svojej vlasti (Čo sa mi najviac páči na našom regióne, na našom Slovensku? Čo z neho by mi najviac chýbalo?)- projekt v rámci vlastivedy, prírodovedy a etickej výchovy iniciatíva pri poznávaní a ovplyvňovaní vlastného regiónu – dobre poznať svoje bydlisko a jeho okolie - geografiu, kultúru, osobnosti, ale aj vedieť, čo nášmu regiónu chýba, čo by bolo treba v ňom vylepšiť (objavovanie tradícií, ochrana a ich rozvoj), ekologické správanie, vzťah k faune a flóre regiónu (Čo sa mi nepáči alebo čo ma trápi na našom regióne? Čo by som mohol urobiť v jeho prospech ja alebo my spoločne). 	<ul style="list-style-type: none"> pozná pojmy „ľudské práva a práva dieťaťa“ vie vymenovať aspoň 5 práv dieťaťa pozná rozdiel a podstatu pojmov právo a povinnosť vie vymenovať aspoň tri situácie nerešpektovania práv detí doma i vo svete osvojuje si sociálne normy dožaduje sa svojich práv - rešpektuje práva iných poznáva a je hrdý na špecifiká, krásy i možnosti vlastného regiónu učí sa vidieť problémy regiónu, je na ne citlivý a hľadá i možnosti vlastného zaangažovania sa pri ich riešení je iniciatívny pri objavovaní krás a špecifik regiónu, prejavuje ochotu pomôcť zveľadiť ho (prípadná tvorba sociálnych a kultúrnych projektov v danom regióne a účasť na nich) 	Multikultúrna výchova Osobnostný a sociálny rozvoj <ul style="list-style-type: none"> osvojovať si sociálne zručnosti potrebné v sociálnych kontaktoch s inými ľuďmi a potrebné pre osobný a sociálny život a spoluprácu PPZ
Legenda:	OSR – Osobnostný a sociálny rozvoj ENV – Environmentálna výchova MEV – Mediálna výchova MUV – Multikultúrna výchova DOV – Dopravná výchova OŽZ – Ochrana života a zdravia PPZ – Tvorba projektu a prezentačné zručnosti		

Zoznam aplikovaných prierezových tém v 3.ročníku.

PT: 1. Osobnostný a sociálny rozvoj:

- dievčatá a chlapci
- ako spolu vychádzame
- tolerujeme a vážme sa navzájom

PT: 2. Dopravná výchova-výchova k bezpečnosti v cestnej premávke

- Kto pomôže Tiborovi
- Pravidlá, ktoré nám uľahčujú život

PT: 3. Environmentálna výchova

- Kde býva krása
- Morálne poučenie

PT: 4. Ochrana života a zdravia

- Let balónom

PT: 5. Tvorba projektu a prezentačné schopnosti

- Náš región
- Slovensko moja vlasť

PT: 6. Mediálna výchova

- Môj vzor
- Môj literárny, filmový hrdina
- Hudobný vzor

PT: 7. Multikultúrna výchova

- slávnostný deň
- Čím sa líšime? (nie sme rovnakí)

STRATÉGIE VYUČOVANIA:

Metódy a formy

Dosahovanie cieľov sa realizuje najmä prostredníctvom **zážitkových metód**, ktoré vytvárajú optimálne podmienky pre budovanie mravného úsudku a zvnútorňovanie ponúkaných hodnôt. Postup prijatia hodnôt ETV do života žiakov je daný skutočnosťou, že každému rozhodnutiu človeka predchádza poznanie (reflexia) a každé poznanie sa začína zmyslovým vnímaním. V ETV je odporúčaná schéma vyjadrená v pojmoch:

1. **senzibilizácia – scitlivenie (emocionálne i kognitívne) na problém, na tému, na hodnotu**
2. **nácvik v podmienkach triedy,**
3. **reálna skúsenosť - transfer (v rodine, na ulici, medzi kamarátmi...).**

Učiteľ pritom používa rôzne metódy a techniky (**hru, hranie rolí, hranie scénok, anketové metódy, metódu posilňovania, problémové vyučovanie, dramatizácia ...**) V etickej výchove im hovoríme zjednodušene – cvičenia, aktivity. Je dôležité si uvedomiť, že aktivity sú len prostriedkom, ktorý umožní **hodnotovú reflexiu**, tá je súčasťou každého kroku. (Hodnotenie prežitého rozumom napr. – Čo som prežil? Čo som si uvedomil? Ako to súvisí so životom vo mne, okolo mňa? Čo z toho vyplýva pre môj život?) Bez reflexie by ostal žiakovi iba pekný zážitok, ktorý sotva ovplyvní jeho postoje a správanie. Preto je v metodických príručkách osobitná časť venovaná otázkam vhodným na reflexiu. Ak nacvičíme so žiakmi určité správanie (napr. pozdrav, ospravedlnenie, odmietnutie...) v triede, ešte to neznamená, že to budú robiť aj doma a na ulici. Máme však k dispozícii viacero techník, ktoré napomáhajú tomu, aby žiaci osvojené zručnosti a skúsenosti prenášali do každodenného života (**napr. záznamy pozorovaní, vedenie denníka, zbieranie článkov, interview s rodičmi alebo inými osobami...**). Tejto časti hovoríme v etickej výchove **transfer – prenos z hodiny ETV do bežného života rodiny, triedy a iných vzťahov, do ktorých žiak vstupuje.**

Základom výchovno-vzdelávacieho procesu etickej výchovy je **zážitkové učenie**, ktoré učiteľ v jeho technikách, cvičeniach a aktivitách prispôsobuje veku žiakov a situácii v žiackom kolektíve. Aktivity pomáhajú precítiť etické hodnoty, uľahčujú porozumieť normám, ktoré súvisia s očakávaným správaním,

umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania a prenos získaných skúseností do správania sa v reálnom svete.

Žiaci počas hodín ETV **sedia v kruhu, aby si videli navzájom do tváre**, aby sa vzájomne poznávali. Je to **východisková pozícia**, ktorá nie je cieľom, ale prostriedkom. Samozrejme, **je možné aj iné usporiadanie priestoru v závislosti od metódy**, ktorú učiteľ na danú aktivitu zvolil. Vyučovaciu hodinu najmä na prvom stupni treba členiť tak, aby sa rešpektovali zvláštnosti tohto vývinového obdobia (napr. **sedenie v kruhu treba striedať s pohybovými cvičeniami** na uvoľnenie i aktivizáciu dieťaťa). Treba mať pripravených viac aktivít k danej téme. Prostriedkom, ktorý učiteľ často využíva, je **čítanie rozprávok, príbehov. Vhodné obrázky, audio i videonahrávky, CD - roomy** môžu poslúžiť **ako motivačný materiál**. Deti v mladšom školskom veku **radi kreslia a robia**.

Metódy:

- dialóg
- diskusia
- hry
- riešenie problémových úloh
- dramtizácia
- zážitkové metódy
- učenie posilňovaním žiaduceho správania
- anketové metódy
- hranie scénok
- problémové vyučovanie
- hranie rolí

Formy práce:

- frontálna
- skupinová
- individuálna práca
- didaktická hra
- tvorivá dramatika

KRITÉRIÁ HODNOTENIA:

Etická výchova sa klasifikuje podľa Metodických pokynov č.22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy, ktoré schválilo MŠ SR pod č.: 2011-3121/12824:4-921 s platnosťou od 1.5.2011. Metódami /pochvala, povzbudenie/ motivujeme žiakov k dosiahnutiu pozitívnych výsledkov. V etickej výchove sledujeme cyklické rozvíjanie osobnosti žiaka , rešpektujeme dynamiku dlhodobého a postupného rozvoja sociálnych zručností. Vyzdvihujeme a zdôrazňujeme úspechy v prosociálnom cítení.

Metódy a formy hodnotenia	Kritériá hodnotenia
Ústne skúšanie	<ul style="list-style-type: none"> - žiak správne aplikoval vhodné vedomosti a zručnosti do reálnych situácií, - žiak aktívne využíval správne pojmy pri práci a hodnote - žiak samostatne vytváral autentické závery pri riešení problémov, - žiak vhodne odôvodňoval vlastný názor
Skupinová práca	<ul style="list-style-type: none"> - žiak aktívne pracoval v skupine, - žiak správne riešil pridelenú úlohu, - žiak tvorivo dopĺňal svojimi názormi prácu spolužiakov, - žiak vhodne hodnotil prácu iných, - žiak priateľsky vystupoval pri práci, - žiak ohľaduplne pristupoval ku spolužiakom
Prezentácia- projekty	<ul style="list-style-type: none"> - žiak dodržal požadovanú tému, - žiak použil vlastnú originalitu pri výbere jazykových prostriedkov, - žiak dodržal požadovanú formu a rozsah práce, - žiak využil originálny prístup pri spracovaní, - žiak prezentoval vlastnú prácu
Tvorivé písanie	<ul style="list-style-type: none"> - žiak vytvoril originálny text, - žiak dodržal predpísanú schému písania, - žiak použil vhodné štylistické prostriedky

UČEBNÉ ZDROJE:

Učebnica	Materiálne učebné prostriedky	Ďalšie zdroje
Pracovné listy PaedDr. Ivanová E. – Kopinová Ľ.: Etická výchova pre 4.ročník ZŠ	Didaktická technika: - interaktívna tabuľa - dataprojektor - CD pehrávač	- výukové CD a DVD - prezentácie vytvorené učiteľom - pracovné listy vytvorené učiteľom - pomôcky vytvorené učiteľom

Zodpovedná: Mgr. Jana Škrhová